

Галина Білоконь

Мелітопольський державний педагогічний університет
імені Богдана Хмельницького

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ПРОБЛЕМИ ГУМАНІЗАЦІЇ ВИХОВНОГО ПРОЦЕСУ (НА ПРИКЛАДІ ТВОРІВ В.О. СУХОМЛИНСЬКОГО)

Сьогодні нація поступово відроджує забуті за останні роки свої національні традиції, які втратила в гонці за культурними нормами і цінностями «чужої культури». [8]

У вирішенні сучасних завдань духовно-інтелектуального відродження суспільного життя народу гуманізація виховного процесу посідає провідне місце.

Аналіз наукових досліджень останніх років свідчить про постійний пошук вирішення проблем гуманізації виховного процесу, зокрема у вищих навчальних закладах. Важливе місце посідають: орієнтири сучасного гуманізму: проблеми ціннісних орієнтацій в освіті (В. Андрущенко, М. Михальченко), в суспільній, освітній, психологічній сферах (Г. Балл), теорія особистісно-зорієнтованого навчання та виховання (І. Бех), гуманізація і гуманітаризація освіти (Р. Беланова), гуманітаризація і гуманізація педагогічного процесу в школі (Б. Грицюк), виховний ідеал як головна гуманістична цінність[7] (М. Євтух), генезис гуманістичних ідей у педагогіці (Д. Пащенко), гуманістичні аспекти пошуку ефективності сучасної освіти (П. Скляр, Т. Уманська), формування гуманних взаємовідносин у різних видах діяльності (О. Сухомлинська) та інші.

Окреслюючи ключові поняття нашого дослідження необхідно звернутися до визначення термінів «*гуманізм*» та «*гуманізація освіти*».

Так, наприклад, академік С. Гончаренко визначає поняття «*гуманізм*» як «систему ідей і поглядів на людину як найвищу цінність»; в історичному аспекті «гуманізм – прогресивна течія західноєвропейської культури епохи Відродження, спрямована на утвердження поваги до гідності й розуму людини, її права на земне щастя, вільний вияв природних людських почуттів і здібностей» [1, С. 76 – 77].

Поняття «*гуманізація освіти*» – це «центральна складова нового педагогічного мислення, яка передбачає перегляд, переоцінку всіх компонентів педагогічного процесу у світлі їхньої людинотворної функції» [1, с. 76].

Вагома роль у визначенні шляхів гуманістичного виховання належить В.Сухомлинському, який наголошував на тому, що дійсна гуманність педагогіки повинна ґрунтуватися на тому, щоб зберегти радість, щастя, на яке має право особистість. Він першим у педагогіці звернувся до проблеми формування духовності особистості як однієї із провідних у вихованні; багато писав про «виховання гуманності, людяності через творення добра людям» [4, с. 35].

Так, наприклад, у своїй праці «Духовний світ школяра», В. Сухомлинський, надаючи духовності особливого значення у формуванні особистості, висвітлює складові духовності в їх нерозривній єдності. Педагог писав: «Сфера духовного життя людини – це розвиток, формування й задоволення її моральних, інтелектуальних і естетичних запитів та інтересів у процесі активної діяльності» [4].

У своєму творі «Як виховати справжню людину» обґрунтовує конкретні принципи, істини, навчання, настанови, рекомендації. Педагог вперше у вітчизняній педагогіці розкриває суть понять: відповідальність, доброзичливість, гідність, людяність, патріотизм, толерантність тощо [5; 2]. На переконання В. Сухомлинського найважливішими моральними якостями вихованців повинні бути доброта, честь, совість, любов і повага до інших людей тощо. Звертаючись до дітей, педагог наголошував, щоб вони «не завдавали своїми вчинками,

своєю поведінкою болю... іншим людям» [5]; необхідно вміти «підтримати, допомогти... людині» не залежно від обставин.

В своєму творі «Серце віддаю дітям» автор пише: «Найголовнішою рисою педагогічної культури має бути відчуття духовного світу кожної дитини, здатність приділити їй стільки уваги й духовних сил, скільки потрібно для того, щоб дитина відчула, що про неї не забувають, її горе, її образи й страждання поділяють» [3; 6].

Так, наприклад, у своїй праці «Проблеми виховання всебічно розвиненої особистості» В. Сухомлинський зазначає: «Процес виховання всебічно розвиненої особистості, гармонійної особистості полягає в тому, що, дбаючи про досконалість кожної грані, сторони, риси людини, вихователь в той же час ніколи не випускає з уваги ту обставину, що гармонія всіх людських граней, сторін, рис визначається чимось провідним, основоположним» [4, с. 78].

Таким чином, вагома роль у визначенні теоретичних засад проблеми гуманізації виховного процесу належить В. Сухомлинському, який не тільки сформулював зміст і завдання морального виховання, а і визначив провідні принципи гуманістичної поведінки вихованців (доброта, толерантність, повага до старших тощо). У своїх творах педагог намагався розкрити проблеми гуманістичного виховання крізь призму духовності, моральності, патріотизму, толерантності.

Отже, проведений нами аналіз дає підстави стверджувати, що і на сьогодні погляди В. Сухомлинського, зокрема на проблему гуманізації виховного процесу, залишаються актуальними, постійно доповнюючись різними аспектами розкриття.

Перспективи подальших розвідок у даному напрямку полягають у ґрунтовному вивченні сутності проблеми гуманізації виховного процесу у вищих навчальних закладах України.

Література:

1. Гончаренко С. Український педагогічний словник // С.У. Гончаренко. – К.: «Либідь», 1997. – 366 с.
2. Деркач В.Ф. Гуманістичні ідеї толерантності В.О. Сухомлинського / В.Ф. Деркач // Науковий вісник Миколаївського університету імені В.О. Сухомлинського. Сер.: Педагогічні науки. – 2014. – Вип. 1.46. – С.45 – 49.
3. Михайлишин Р.І. Духовно-гуманістичне виховання в теорії і практиці В.О. Сухомлинського/ Р.І. Михайлишин // [Електронний ресурс]. – Режим доступу до статті: <http://pedcollege.lnu.edu.ua/wp-content/uploads/2015/09/%D0%94%D1%83%D1%85%D0%BE%D0%B2%D0%BD%D0%BE-%D0%B3%D1%83%D0%BC%D0%B0%D0%BD%D1%96%D1%81%D1%82%D0%B8%D1%87%D0%BD%D0%B5-%D0%B2%D0%B8%D1%85%D0%BE%D0%B2%D0%B0%D0%BD%D0%BD%D1%8F.pdf>
4. Сухомлинський В.О. Вибрані твори: В 5-ти т. Т. 1./ В.О. Сухомлинський. – К.: Рад. школа, 1979. – 686 с.
5. Сухомлинський В.О. Вибрані твори: В 5-ти т. Т. 2./ В.О. Сухомлинський. – К.: Рад. школа, 1979. – 718 с.
6. Сухомлинський В.О. Вибрані твори. В 5-ти т.Т.3./ В.О. Сухомлинський. – К.: Рад.школа, 1976. – 638 с.
7. Молодиченко В. Ціннісний контекст духовного світу сучасної студентської молоді / В.В. Молодиченко // Мультиверсум. Філософський альманах: Зб. наук. пр. – К., 2009. – Вип. 80. – С. 207–217.
8. Олексенко Р. И. Мудрость со школьной скамьи / Р. И. Олексенко // Mokslas ir praktika: aktualijos ir perspektyvos Taptautinė mokslinė - praktinė konferencija, 2017. – С. 80.